

Uporaba slikanice pri pouku dodatne strokovne pomoči v vrtcu in prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole

Using a Picture Book in Additional Professional Help Class in Kindergarten and in the First Triad of Primary School

Neža Sodnik

Izvleček

Otroci se z branjem najpogosteje srečajo prek slikanic, ki jim jih pokažejo starši ali vzgojitelji v vrtcu. Poleg tega da so pomemben člen pri usvajanju branja in bralne pismenosti, pa so zelo uporabne tudi kot gradivo pri usvajanju različnih učnih tem ter čustvenem opis-menjevanju. Zelo uporabne so tudi pri pouku dodatne strokovne pomoči, zlasti pri otrocih v vrtcu in nižjih razredih osnovne šole. Prek slikanic lahko naenkrat krepiamo več področij, ki so podrobneje opisana v članku. Članek se osredotoča na uporabo slikanice Dana Browna z naslovom Divja simfonija in predstavi možnost uporabe pri pouku dodatne strokovne pomoči. Načini dela s to slikanico pa so prenosljivi tudi na drugo literaturo.

Ključne besede: slikanica, interaktivna slikanica, dodatna strokovna pomoč, otroci s posebnimi potrebami

UDK 087.5:376

Abstract

Children are most often introduced to reading through picture books, shown by their parents or kindergarten educators. Apart from being an important link in learning to read and acquiring reading literacy, picture books are also very useful as material in learning about different class topics and in emotional literacy. They are also very useful in additional professional help classes, especially for children in kindergarten and in the first triad of primary school. By using picture books, different areas can be strengthened simultaneously, which are described in greater detail in the article. The article focuses on the use of the picture book *Wild Symphony* by Dan Brown, demonstrating how it can be used in additional professional help. The methods of working with this picture book can be applied to other literature as well.

Keywords: picture book, interactive picture book, additional professional help, children with special needs

Uvod

Slikanica je navadno prva knjiga, s katero se srečajo otroci. Igra pomembno vlogo pri razvijanju zgodnje pismenosti in pri vzgoji bralne dejavnosti. Otroci prek slikanic povezujejo svoje predznanje z informacijami iz besedila, s čimer razvijajo svoje zmožnosti za prepoznavanje ključnih pojmov, sintezo, povzemanje in predvidevanje o nadaljnjem razvoju besedila. Prav tako slikanice lahko uporabljamo kot motivacijsko sredstvo za učenje oziroma raziskovanje nove teme (Caswell in Duke, po Harner, 2021).

Slikanica

Slikanica sestoji iz treh temeljnih elementov. To so besedilo, ilustracija in interakcija obojih. Interakcija med besedilom in ilustracijo pozna dve skrajnosti. Slikanice delimo na klasične slikanice ali slikanice, v katerih sta besedilo in ilustracija po večini samostojni celoti, ter postmodernistične slikanice, kjer je interakcija med zgoraj omenjenima zelo visoka (Batič in Haramija, 2014).

Za slikanico je značilno, da je v njej več ilustracij kot besedila, da so ilustracije povezane z besedilom in oblikovane v zgodbo, da vsebuje največ 1800 besed ter da so teme izbrane glede na otrokov kognitivni razvoj v predbralnem obdobju. Za razumevanje zgodbe je posebnega pomena tudi parabesedilo (likovni ter literarni del) in intraikonično besedilo (ko ilustrator vključi besedilo v ilustracijo). Skrajna oblika slikanice je slikanica brez besedila in knjiga brez ilustracij (Batič in Haramija, 2014).

Slikanico bi lahko opredelili tudi kot sintetični medij, podobno kot gledališče in film, kjer prejemnik celostni smisel doživi šele skozi interakcijo različnih komunikacijskih sredstev. V slikanici bralec usvoji celoto skozi raziskovanje verbalnih in vizualnih podrobnosti. Bralec nenehno potuje med zapisano zgodbo in ilustracijami, ki se medsebojno dopolnjujejo. Vsako naslednje branje besed in slik poveča možnosti za pravilno interpretacijo celote. Otroci imajo to željo po ponavljanju ene in iste slikanice že prirojeno in pravzaprav imajo lahko vedno znova ob branju novo in drugačno izkušnjo (Nikolajeva, 2003).

Za branje slikanic si je treba vzeti čas. Prav tako pa nam dopuščajo možnost, da poleg branja zapisane zgodbe vpletamo še otrokove lastne izkušnje. Odrasli smo tisti, ki slikanico ponudimo, postavimo na vidno mesto, jo preberemo, se o njej pogovarjamo, igramo in ustvarjamo (Dolinšek - Bubnič, 1999).

Branje je res pomembno orodje posameznikovega razvoja. Ne pomaga samo pri razvoju govora in mišljenja, ampak posamezniku omogoča, da skozi socialno interakcijo otroku posreduje psihološka orodja, ki jih bo uporabljal kasneje v življenju. Skozi branje in pripovedovanje zgodb se otroci učijo vsakdanje rabe predmetov, uravnavanja čustev, moralne presoje in socialno sprejemljivega vedenja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2003).

Predstavitev uporabe slikanice pri pouku dodatne strokovne pomoči

Pri pouku dodatne strokovne pomoči (v nadaljevanju DSP) v vrtcu in prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole sem v šolskem letu 2023/2024 večkrat vključila delo s slikanico *Divja simfonija* avtorja Dana Browna.

Slikanica je zasnovana interaktivno. Bralec na telefon naloži aplikacijo, s katero lahko na vsaki strani slikanice posluša eno skladbo klasične glasbe. Poleg uporabe aplikacije in poslušanja glasbe pa je slikanica vsestransko uporabna za krepitev in utrjevanje različnih področij. S pomočjo te slikanice je učenec:

- spoznaval dele slikanice in poklice ljudi, ki sodelujejo pri njenem nastanku,
- krepil bralno razumevanje,
- utrjeval matematične sposobnosti (preštevanje, velikostni odnosi ...),

Slikanico bi lahko opredelili tudi kot sintetični medij, podobno kot gledališče in film, kjer prejemnik celostni smisel doživi šele skozi interakcijo različnih komunikacijskih sredstev.

Skozi branje in pripovedovanje zgodb se otroci učijo vsakdanje rabe predmetov, uravnavanja čustev, moralne presoje in socialno sprejemljivega vedenja.

- utrjeval poznavanje barv,
- krepil in uril pozornost in koncentracijo (iskanje vsiljivca, poslušanje, sledenje pravljici),
- širil besedišče,
- spoznaval klasično glasbo,
- vadil čuječnost,
- uporabljal različna čutila.

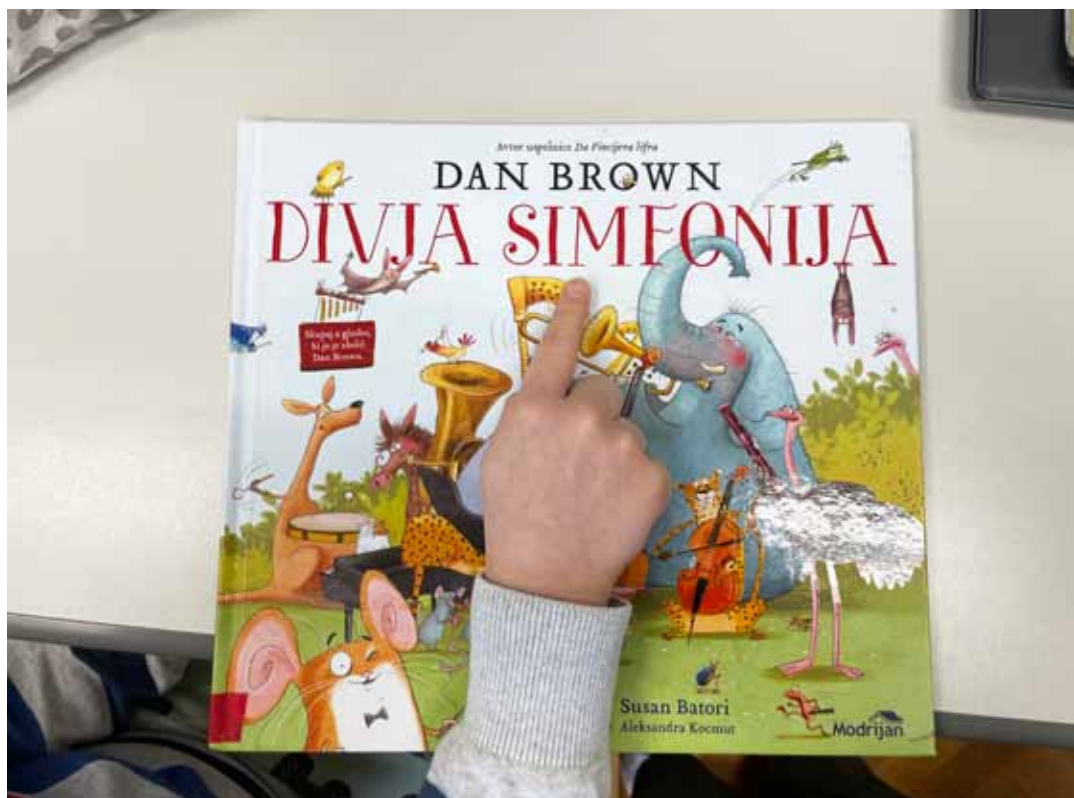
Postopek izvedbe ure DSP

Na uri DSP sem učencu najprej predstavila, da si bova skupaj ogledala in prebrala slikanico ter se o njej pogovorila.

Začela sva pri naslovnici, kjer je učenec usvajal nove pojme, ki poimenujejo ustvarjalce slikanice (pisatelj/-ica, avtor/-ica, ilustrator/-ka). Prav tako mi je pokazal, kje je napisan naslov. Prek asociacij je ugotavljal, o čem bo slikanica pripovedovala. Težji pojem »simfonija« sem mu razložila.

Nato sva na vsaki strani slikanice delala podobno. Učencu sem najprej prebrala besedilo, nato sva v tišini prek aplikacije poslušala skladbo. Pogovorila sva se o občutkih, ki mu jih je v telesu pustila skladba. Skladbe v slikanici so si zelo različne, od hitrejših do bolj počasnih, veselih do bolj umirjenih. Učencu je bil občasno kar izziv zdržati samo pri poslušanju skladbe klasične glasbe, saj je hitro zraven začel govoriti, vstajati, listati knjigo ipd.

Naslednji korak je bilo branje besedila. Učencu sem prebrala zapis s posamezne strani knjige in razložila morebitne neznane besede. O besedilu sva se pogovorila. Učenec je krepil svoje razumevanje prebranega s pomočjo podvprašanj.

Slika 1: Naslovnica slikanice

Slika 2: Primer strani slikanice

Slika 3: Primer strani slikanice

Nato sva poimenovala živali, ki so narisane na strani. Občasno kakih bolj eksotičnih ni poznal, zato sem jih poiskala še na spletu in mu pokazala več fotografij ali kak videoposnetek.

Potem je učenec preštel, koliko živali je na sliki, ter povedal, katera je največja in katera najmanjša. Če še ni poznal barv, sva utrjevala tudi to. Povedal je, kakšne barve je posamezen predmet/žival na sliki ali pa sem mu naročila, naj na strani poišče kaj v določeni barvi.

Sledile so vaje pozornosti, saj je učenec na strani iskal črke, ki so malce skrito umeščene v stran. Črke je poiskal in jih, če je znal, tudi poimenoval. Če ni, sem mu pri tem pomagala. Sledile so vaje prvega glasu, saj sva iskala predmete na določeno črko, ki jo je našel na strani.

Hkrati sva kot vajo pozornosti in koncentracije izvedla tudi iskanje vsiljivca, saj se na vsaki strani slikanice skriva žival, ki tja ne spada.

Poudarila bi tudi, da je učencem s posebnimi potrebami, sploh tistim, ki imajo motnjo pozornosti, že samo poslušanje pravljice lahko zelo zahtevno.

S pomočjo slikanice je učenec krepil besedišče in usvajal nove pojme. V njej nastopajo različne živali in glasbila, tako da je učenec ponovil pojme, ki jih že pozna, hkrati pa je spoznal tudi kar nekaj novih, morda bolj zahtevnih besed. Nove pojme sem najprej poimenovala jaz, učenec pa jih je pokazal na

S pomočjo slikanice
je učenec krepil
besedišče in
usvajal nove pojme.

Slika 4: Spoznavanje novih pojmov

sliki, potem pa sem ga tudi spodbudila, da jih je poskusil še sam poimenovati.

Uporabljen interaktivna slikanica je odličen pripomoček za prvo spoznavanje s klasično glasbo, saj je vsaki strani namenjena druga skladba. S pomočjo aplikacije za telefon usmerimo kamero na zeleno stran. Aplikacija stran prepozna in predvaja pesem. Kar nekaj učencev se ne sreča pogosto s klasično glasbo, zato jim je bila ta izkušnja zanimiva. Pri bolj sproščenih učencih sem tudi predlagala, da zaprejo oči in se osredotočijo na poslušanje in dogajanje v lastnem telesu.

Med usmerjeno dejavnostjo sem pustila prostor tudi za učenčev lastno iniciativo, vprašanja in pobude, ki so bile v povezavi s slikanico. Tako da sva pogosto tudi obrnila vrstni red in namenila pozornost še kaki drugi temi, ki se je porajala ob slikanici.

Možnost uporabe pri drugih slikanicah

Slikanice so res vsestransko uporabno orodje za začetno motivacijo, umirjanje, usvajanje novih znanj in utrjevanje že poznane. Glede na veliko ponudbo lahko skoraj za vsako obravnavano temo uporabimo tudi pomoč slikanice. Ker pa niso vse slikanice enako dobre, se mi zdi pomembno, da izberemo čim bolj kakovostno gradivo. Pri izbiri si lahko pomagamo s priznanjem zlata hruška, ki ga podeljuje Mestna knjižnica Ljubljana in Zveza bibliotekarskih društev Slovenije (Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, b. d.).

Slikanice so sploh pri predšolskih otrocih vsestransko uporabne za sočasno spoznavanje različnih področij. Pri vsaki slikanici se lahko pogovorimo o sestavi knjige in poklicih, ki so potrebni, da slikanica nastane. Prav tako lahko skoraj pri vsaki krepimo matematične sposobnosti (štejemo, vadimo količinske pojme, iščemo like ipd.) in utrjujemo barve.

Slikanice so tudi priložnost za umiritev, sproščanje in urjenje pozornosti ter koncentracije. Otrok krepi veščino poslušanja in pomnjenja.

Ne nazadnje pa z uporabo slikanice otroci slišijo besede, ki jih morda v vsakdanji komunikaciji ne srečajo, in si s tem širijo besedišče. Prav tako se urijo v razumevanju prebranega in pripovedovanju. Na začetku lahko samo odgovarjajo na naša vprašanja, kasneje pa zgodbo že samostojno obnovijo s pomočjo ilustracij.

Slikanice so uporabno orodje tudi pri delu z otroki s čustvenimi in vedenjskimi težavami. Otroci prek junakov iz slikanic spoznajo, da imajo tudi drugi podobne težave, in vidijo, kako jih je možno reševati. Prav tako tudi pedagogi prek slikanic lahko dobimo še kako dodatno idejo, kako pomagati učencu, ki se sooča s stisko.

Pri pouku na podoben način uporabljam tudi druge slikanice npr. Muco Copatarico (Ela Peroci), Kdo je napravil Vidku srajčico (Fran Levstik), Mačka Murija (Kajetan Kovič), Zajčkovo hišico (Anja Štefan), Repo velikanko (Aleksej Tolstoj), Pet grdin (Julia Donaldson), Mavrično ribico (Marcus Pfister) in druge.

Kadar pa naslavljam čustva, čustvene stiske oziroma tematiko posebnih potreb, pa posežem po Veveričku posebne sorte (Svetlana Makarovič), Rok je slabe volje (Hermien Stellmacher), Medo reši vsako zmedo (Mojiceja Podgoršek), Vse o skrbeh in strahovih in Vse o čustvih (Felicity Brooks in Mar Ferrero), Moja čustva, tvoja čustva (Martina Peštaj), O zares glasnem strahu (Aksinija Kermanauer) itd.

Pri vsaki slikanici se lahko pogovorimo o sestavi knjige in poklicih, ki so potrebni, da slikanica nastane.

Slikanice so tudi priložnost za umiritev, sproščanje in urjenje pozornosti ter koncentracije.

Sklep

Uporaba slikanice pri pouku dodatne strokovne pomoči se je pokazala kot odličen pripomoček. Je vsestransko uporabna, tako za uvodno motivacijo, obravnavo snovi kot tudi predelavo čustvenih stisk in za krepitev oziroma razvoj empatije. S slikanico se lahko lotimo tudi težjih tem (smrt, ločitev) in jo uporabimo kot uvod v pogovor. Uporabimo jo za sprostitve, krepitev pozornosti in koncentracije, za povezovanje z otrokom, umirjanje skupine in seveda krepitev branja in bralnega razumevanja. Z izborom kakovostne slikanice lahko otrokom odstopimo pogled v tematike, s katerimi se na drugačen način morda ne bi srečali.

Interaktivna narava predstavljene slikanice že sama po sebi predstavlja večjo motivacijo pri otrocih, da z večjo vnemo pregledujejo strani in sledijo navodilom učitelja.

Ponujene ideje v članku imajo še veliko možnost nadgradnje in raziskovanja idej za delo s slikanicami pri pouku dodatne strokovne pomoči.

Z izborom kakovostne slikanice lahko otrokom odstopimo pogled v tematike, s katerimi se na drugačen način morda ne bi srečali.

Viri in literatura

Batič, J., in Haramija, D. (2014). Teorija slikanice. *Otrok in knjiga*, 41(89), str. 5–19. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-R700ETOC/6b1903f9-9c07-4b9d-8a6b-b179595d1731/PDF>

Brown, D. (2021). *Divja simfonija*. Modrijan.

Dolinšek Bubnič, M. (1999). *Beri mi in se pogovarjaj z mano!: priročnik z nasveti za kreativno uporabo otroških slikanic*. Epta.

Harner, N. (2021). *Uporaba slikanic za vir naravoslovnih dejavnosti v vrtcih* [Diplomsko delo] Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. <http://pefprints.pef.uni-lj.si/6910/>

Marianovič Umek, L., in Zupančič, M. (2003). Pripovedovanje ob sliki. V Blatnik Mohar, M., (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja*, str. 31–32. Mladinska knjiga.

Nikolajeva, M., in Gostinčar Cerar, M. (2003). Verbalno in vizualno. *Otrok in knjiga*, 30(58), str. 5–26. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-X97UMMN3/c72394f8-3de1-4c9b-9c15-895c0f6dfa12/PDF>

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije (b. d.) <https://www.zbds-zveza.si/priznanje-zlata-hruska/>